

Натаниел Хоторн
Дъщерята на Рапачини

Преди много време един млад човек на име Джовани Гасконтти пристигна в Падуа от по-южната част на Италия да продължи образованието си в университета. С малкото, си златни дукати в джоба Джовани нае голяма мрачна стая в стара сграда, достатъчно представителна на външен вид, за да е била Някога дворец на благородник от Падуа – всъщност над входа ѝ се виждаше гербът на отдавна изчезнал род. Новодошлият младеж, който съвсем не бе незапознат с великата поема, създадена в страната му, си спомни, че Данте бе обезсмъртил в своя Ад един от предшествениците на въпросния род, човек, навярно обитавал същата къща, чрез описание на агонията му. Тези мисли и породилите се асоциации, както и склонността към драматизъм, естествена у млад човек, отделил се за пръв път от родното си място, накараха Джовани да въздъхне дълбоко, когато огледа запустялото и занемарено жилище.

– Света Дева Мария, синьор,! – възкликна старата госпожа Лизабета, на която младежът бе спечелил симпатията с подчертаната си хубост и тя гостоприемно се опитваше да придаде на стаята обитаем вид. – Как може да въздиша така млад човек! Мрачна ли намирате къщата? За бога, подайте си главата от прозореца и ще видите, че грее ослепително слънце като във вашия Неапол.

Джовани машинално направи това, което го посъветва старата жена, но не беше съвсем съгласен с нея, че слънцето в Падуа свети ярко както в южна Италия. Макар и по-слабо, то огряваше градината под прозореца и озаряваше с благотворните си лъчи разнообразните растения, отгледани, изглежда, изключително грижливо.

– Тази градина към къщата ли е? – попита Джовани.

– Опазил ни господ, синьор! Не бих говорила така, ако там растяха полезни билки – отвърна старата Лизабета. – Не е към къщата! Градината се обработва собственооръчно от синьор Джакомо Рапачини, известен доктор, за когото гарантирам, че знаят чак в Неапол. Говори се, че от растенията той приготвя лекарства, силни като магия. В градината често можете да видите синьор доктора да работи, а също навярно и синьората, неговата дъщеря – да бере необикновените цветя, растящи там.

Старата жена вече бе наредила, доколкото можеше, стаята, и като пожела на младия човек да го закрилят светиите, излезе.

Джовани все още нямаше с какво друго да се занимава освен да гледа в градината през прозореца. От вида ѝ той заключи, че е една от тези ботанически градини в Падуа, от които няма по-стара в цяла Италия и в света. А не беше изключено някога да е била място за отдиш на богато семейство, защото в средата имаше развалини от мраморен

фонтан, изящно изваян, но така трагично порутен, че бе невъзможно човек да си представи първоначалния му вид от отделните парчета. Водата обаче продължаваше весело да струи и да блести на слънцето както винаги. Слаб бълбукащ звук достигна до прозореца на младия човек и му навя мисълта, че фонтанът е безсмъртен дух, непрестанно леещ своята песен, без да обръща внимание на промените наоколо и на това, че един век го е възплътил в мрамор, а друг е пръснал тленните му отломки по земята. Навсякъде около басейна, където се изливаше водата, растяха най-разнообразни растения, които явно изискваха обилна влага за гигантските си листа, а в някои случаи – за пищните си, разкошни цветове. Особено се открояваше в мраморната си ваза посред басейна храст, богато обсипан с пурпурни цветове, всеки един с блясъка и великолепието на скъпоценен камък и като цяло представляваше такава сияйна гледка, че можеше да огрява градината дори и да няма слънце. Навсякъде имаше засадени нагъсто растения и билки, не така красиви, но и по тях личеше, че са грижливо отглеждани сякаш заради индивидуалните им качества, известни на академичния ум, който ги обработваше. Някои бяха в богато украсени със старинна дърворезба сандъчета, а Други – в обикновени градински саксии. Някои се виеха като змии по земята или се извисяваха нагоре, като използвана за това всичко, попаднало на пътя им. Едно растение бе обвило статуята на Вертумнус, която бе така забулена и покрита с драперия от спускащата се зеленина и бе така успешно украсена, че можеше да послужи за етюд на скулптор.

Докато Джовани стоеше на прозореца, той дочу шумолене зад завесата от листа и разбра, че някой работи в градината. Човекът скоро се показа – не беше обикновен работник, а висок, слаб, блед и болнав мъж, облечен в черен халат на учен. Беше прехвърлил средната възраст, с прошарена коса, остра сива брада, но лицето му, излъчващо интелект и култура, дори и в младежките години не е могло да изразява голяма сърдечност.

Безгранично беше вниманието, с което този ученградинар разглеждаше всеки храст поотделно – като че надничаше в най-скритата им природа, правеше наблюдения с оглед на лечебната им и въздействена сила и установяваше защо едно листо расте с такава форма, а друго с инаяква и защо тези и тези цветя се различават помежду си по цвят и благоухание. И все пак, въпреки това дълбоко разбиране от негова страна, нямаше и следа от интимност между него и растителния свят. Напротив, той отбягваше докосването им или прякото вдишване на аромата им с предпазливост, която направи много лошо впечатление на Джовани –

този човек се държеше, като че се движи в зловредна среда, сред диви зверове, смъртоносни змии или зли духове, които, ако ги отпуснеш за миг, щяха да излят ужасно гибелно гнева си върху него. Много страшно и странно бе за представите на младежа да долови чувството за несигурност у човек, който обработва градина – най-простото и невинно човешко занимание, представляващо едновременно труд и източник на радост за несъгрешилите прародители на човешкия род. Нима това бе райската градина в днешния свят? А този човек, с усещането си за злото в това, което ръката му отглежда, не беше ли съвременният Адам?

Докато откъсваше изсъхналите листа или подрязваше избуелите храсти, предпазливият градинар работеше с дебели ръкавици. Но това не беше единствената му защитна обвивка. Когато при обиколката из градината спря до великолепното растение със скъпоценни пурпурни цветове, открояващи се до мраморния фонтан, той си сложи маска на устата и носа, като че тази красота наистина криеше смъртоносна опасност. Но като реши, че въпреки всичко заниманието му е доста рисковано, той се отдръпна и извика с висок, но отпаднал глас на човек, страдащ от скрита болест:

– Беатриче! Беатриче!

– Тук съм, татко. Какво желаеш? – обади се звучен момински глас от прозореца на отсрещната къща – глас, топъл като тропически залез, който, кой знае защо, предизвика у Джовани представата за ярко лилави и червени цветове и за силни омайни парфюми. – В градината ли си?

– Да, Беатриче – отвърна градинарят, – и ми е нужна помощта ти.

Скоро изпод изваяния свод се появи фигурата на млада девойка, облечена с такава пищност, че приличаше на прекрасното цвете, красива като слънце, с румен и свеж цвят на лицето. Тя кипеше от здраве, жизненост и енергия, но всички тези качества бяха укротени, омекотени и, видимо, здраво владяни в изобилието си от девствената ѝ същност. Във въображението на Джовани, докато гледаше в градината, като че се прокрадна нещо болезнено, защото красивата непозната остави у него впечатлението, че също е цвете, сестра на останалите, приела човешки образ – хубава като тях, дори по-хубава от най-прелестните и все пак и до нея – трябва да се докосваш само с ръкавица и да не се дриближаваш без маска. Когато Беатриче се спусна по градинската пътечка, виждаше се как гали и вдишва аромата на някои от цветята, най-усърдно отбягвайки от баща ѝ.

– Ето, Беатриче – погледни, че за нашето най-голямо съкровище трябва да се направят редица необходими неща. Но както съм отпаднал,

навярно ще запламя с живота си, ако го доближа толкова, колкото е нужно. Отсега нататък се страхувам, че това растение трябва да бъде поведено единствено на твоите грижи.

– Аз с удоволствие приемам това – отвърна девойката отново с топлия си глас и като се наведе над прекрасното растение, разтвори ръце като за прегръдка. – Да, сестричке моя, мое съкровище, Беатриче ще се грижи за теб и ще ти служи, а ти ще ѝ се отплащаш с целувки и с ароматния си дъх, който за нея е живот.

А след това със същата нежност, красноречиво изразена с думи, тя се залови да прави неща като че необходими за растението. А от високия прозорец Джовани разтри очи и сякаш се чудеше дали това наистина е момиче, обработващо любимото си цвете, или едната от две сестри, проявяваща ласкави грижи към другата. Сцената скоро приключи – дали доктор Рапачини бе свършил със заниманията си в градината, или бе съзрял лицето на непознатия със зоркия си поглед, но той хвана дъщеря си за ръка и я отведе. Вече настъпваше вечерта. Тежки аромати сякаш се носеха от растенията и нахлуваха в стаята през отворения прозорец. Джовани спусна щорите, легна в леглото и му се присъгнаха пищно цвете и красиво момиче. Цвете и девойка като че се различаваха и все пак бяха едно и също нещо – и двете криеха неясна опасност.

Но дневната светлина има свойството да променя всички неверни представи или дори заключения, до които навярно сме стигнали по залик, сред сенките на нощта или при не толкова ясения блясък на луната. Първото нещо, което Джовани направи, когато се събуди от сън, бе да отвори широко прозореца и да погледне в градината, която сънищата му бяха изпълнили с такава тайнственост. Той се изненада и малко се позасрами като видя колко реална и делнична изглежда тя при първите слънчеви лъчи, които позлатяваха капките роса по листата и цветовете и макар от тях красотата на всяко едно от редките цветя ставаше по-ярка, свеждаха всичко до сферата на ежедневието. Младият човек се зарадва, че посред каменния град му бе предоставена възможността да съзерцава това място с прекрасна пищна растителност. Той си помисли, че градината символично ще му служи като средство да поддържа съприкосновението си с природата. Вярно, че сега не се виждаха нито болнавият и измъчен от размисли доктор Рапачини, нито прелестната му дъщеря, така че Джовани не можеше да прецени доколко странността, която им приписа, действително се дължеше на тях самите и доколко на богатата му фантазия, но бе склонен да погледне на всичко съвсем трезво.

През деня той поднесе почитанията си на синьор Пиетро Балиони,

професор по медицина в университета, лекар с голяма известност, комуто носеше препоръчително писмо. Професорът бе възрастен, очевидно благ по природа, с привички на общителен човек. Той задържа младежа на обяд и бе много приятен – особено след една-две чаши тосканско вино – със свободния си оживен начин на разговор. Като предположи, че хората на науката от Падуа непременно са близки помежду си, Джовани намери случай да спомене името на доктор Рапачини, но професорът не откликна така възторжено, както бе очаквал.

– Не подобава на един жрец на медицината – каза професор Пиетро Балиони в отговор на въпроса на Джовани, – да се въздържа да изкаже заслужена и оправдана похвала на лекар, изкусен като Рапачини. Но от друга страна ще ми тежи на съвестта, ако позволя достоен младеж като вас, синьор Джовани, синът на мой стар приятел, да получи погрешна представа относно човек, от когото може след време да зависи животът му. Истина е, че нашият уважаван доктор Рапачини е по-учен от всички във факултета и дори, с Изключение на един човек навярно – в Падуа и цяла Италия. Но има сериозни възражения спрямо професионалните му качества.

– И какви са те? – попита младият човек. – От болест на тялото или на душата се оплаква моят приятел Джовани, че така се интересува от лекари? – попита професорът с усмивка. – Що се отнася до Рапачини, разправят – и аз, тъй като го познавам добре, мога да потвърдя това, – че за него безкрайно по-важна от хората е науката. Пациентите му го интересуват само като обекти на нов експеримент. Той е готов да пожертвува човешки живот, дори своя или на най-близък човек, само за да прибави малко зрънце към огромния си запас от знания.

– Според мен той наистина е ужасен човек – забеляза Гасконтти, като мислено си припомни студеното, свръхинтелектуално изражение на Рапачини. – И все пак, уважаеми професоре, не е ли той благороден по дух? Срещат ли се много хора, способни на подобна възвишена любов към науката?

– Да ни пази господ – отвърна професорът, малко раздражено – от такива, ако те не се отнасят по-разумно отколкото Рапачини към изкуството на лечението. Според неговата теория всички лечебни свойства се съдържат във веществата, наричани от нас растителни отрови. Той ги обработва със собствените си ръце и се говори, че е получил нови видове отрова, по-ужасни от тези, с които природата би могла да зарази земята без съдействието на подобен учен човек. Не може да се отрече, че синьор докторът прави по-малко злини, отколкото може да се очаква

при наличието на отровни вещества от този род. От време на време, трябва да се признае, той е постигал или поне така е изглеждало, чудесни лечебни резултати. Но по мое лично мнение, синьор Джовани, той не заслужава да бъде много възхваляван за сполуките си, тъй като твърде вероятно е те да са случайни, а трябва да му се потърси строга отговорност за неуспехите, за които с основание може да се твърди, че са по негова вина.

Младежът би приел мнението на професора с големи резерви, ако знаеше, че между Балиони и доктор Рапачини съществува старо професионално съперничество, в което по мнението на другите надделяваше Рапачини. Ако читателят проявява склонност към собствени преценки, ние ще го насочим към някои трактати с готически шрифт от двамата учени, съхранени в катедрата по медицина при университета в Падуа.

– Не зная, мъдри професоре – отвърна Джовани, като размишляваше за споменатата изключителна страст към науката у Рапачини. – Не зная колко силно обича този лекар изкуството си, но безспорно има нещо друго, по-скъпо за него. Той има дъщеря.

– Аха! – възкликна професорът през смях. – Ето че нашият приятел Джовани изплю камъчето. Вие сте чули за дъщеря му, по която са пощурели всички младежи в Падуа, макар че малцина са имали някога щастие да зърнат лицето ѝ. Малко зная за синьора Рапачини освен това, което се говори: че баща ѝ я е обучил добре в науката си и че макар да е млада и хубава, според мълвата тя заслужавала да заема професорско място. Навярно баща и я готви за моето! Има и други нелепи слухове, за които не си заслужава да се говори или да им се обръща внимание. Хайде, синьор Джовани, изпийте си чашата вино.

Джовани се завърна в квартирата си, малко разгорещен от виното, изпито на един дъх, от което в съзнанието му заплуваха странни фантазии относно доктор Рапачини и красивата му дъщеря. На връщане бе минал случайно покрай цветарски магазин, където купи букет свежи цветя.

Като се изкачи в стаята си, той седна близо до прозореца в падащата от стената сянка, така че можеше да наблюдава всичко долу, без да има опасност да бъде забелязан. Пред погледа му се разкри безлюдна градина. Странните растения се къпеха в слънчевата светлина и от време на време си кимаха леко едно на друго, като че изразяваха разбирателство между родственици. В средата до порутения фонтан се издигаше разкошният храст, отрупан с ярки скъпоценни цветове – те блестяха на слънцето, отраженията им грееха от дълбините на басейна и той

якаш преливаше от пъстроцветни сияния. Отначало, вече казахме, градината бе безлюдна. Скоро обаче – както Джовани бе очаквал със скрита надежда, примесена със страх – изпод древния изваян свод се появи фигура, която се спусна между редиците от растения, вдишвайки различните аромати, като че бе създаване от старинните класически предания, хранещо се с нежни благоухания. Когато я зърна отново, младият човек дори се изненада като видя колко по-хубава бе тя в действителност, отколкото в спомена му – толкова ослепителна и ярка бе красотата ѝ, че девойката грееше от лъчите на слънцето и както си прошепна Джовани, несъмнено осветяваше по-сенчестите места по градинската пътечка. Сега лицето ѝ се виждаше по-ясно от преди и той бе изумен от израза на простосърдечност и благост – качества, които не влизаха в представите му за нейния характер, и това отново го накара да се замисли що за човек е тя. И този път не пропусна да забележи – или поне така му се стори – сходството между красивото момиче и великолепия храст, който бе надвесил цветовете си, подобни на скъпоценни камъни, над фонтана – една прилика, която Беатриче странно желаше да подчертае с модела на роклята си и избора на багрите.

Когато приближи храста, тя разтвори ръце, като че раздвижена от силна страст, и обгърна клонките му в интимна прегръдка – толкова интимна, че лицето ѝ се скри сред листата като в гръд, а блестящите ѝ къдрици се оплетоха в цветовете.

– Обгърни ме с дъха си, сестрице – възкликна Беатриче, – защото се задушavam от обикновения въздух. И ме дари с този твой цвят, който ще откъсна най-нежно от стъблото и ще закича близо до сърцето си.

След тези думи красивата дъщеря на Рапачини откъсна един от най-едрите цветове на храста и тъкмо в мига, когато се канеше да го закичи на гръдта си, се случи нещо странно – освен ако зрението на Джовани, замъглено от виното, не го лъжеше. Малка оранжева животинка от рода на гущерите или хамелеоните случайно пропъзля по пътечката точно в краката на Беатриче. На Джовани се стори – но от разстоянието, на което се намираше, той трудно можеше да види такава подробност – въпреки това му се стори, че една-две капки от стъблото на откъснатия цвят паднаха върху главата на гущера. За миг влечугото силно се сгърчи, а след това се изпъна неподвижно на слънцето. Беатриче забеляза това необичайно явление и се прекръсти тъжно, но без всякакво учудване. След това обаче изобщо не се поколеба и закичи гърдите си със смъртоносното цвете. То заруменя там едва ли не с ослепителния блясък на скъпоценен камък, като придаваше на роклята и на вида ѝ

очарованието, което нищо друго на света не можеше да им придаде. А Джовани излезе от сянката в прозореца, наведе се напред, но веднага се отдръпна, като си шепнеше и тръпнеше.

„Не сънувам ли? Наистина ли виждат очите ми? – се питаше той. – Що за създание е тя? Дали да смятам, че е красива или неописуемо страшна?“

Сега Беатриче се разхождаше бавно из градината и приближи до толкова прозореца на Джовани, че той бе принуден да покаже открито глава, за да удовлетвори острото и болезнено любопитство, което тя предизвикваше. В този миг над градинския зид прелетя красиво насекомо – навярно бе летяло из града и не бе открило цветя или зеленина сред древните хорски убежища, докато тежките благоухания на растенията в градината на Рапачини не го бяха примамили отдалеч. Още преди да кацне на цветята, това блестящо крилато видение като че бе привлечено от Беатриче и не бързаше да се приземи, а закръжи около главата ѝ. Не можеше да бъде другояче, освен очите му да го лъжеха. И така да беше – на Джовани се стори, че докато Беатриче наблюдаваше насекомото с детинска наслада, то започна да отмалява и накрая тупна в краката ѝ. Пъстроцветните му крилца потрепнаха – то бе мъртво. Не виждаше какво друго би могло да причини смъртта му, освен нейният дъх. Беатриче отново се прекръсти и като се надвеси над мъртвото насекомо, въздъхна тежко.

Едно неволно движение на Джовани привлече погледа и към прозореца. Там тя съзря красивата глава на младежа – глава, по скоро гръцка, отколкото италианска, с хубави правилни черти и проблясващо злато в къдрите, надвесена над нея като кръжашо във въздуха същество. Почти без да съзнава какво върши, Джовани хвърли букета, който бе стискал в ръка.

– Синьора – каза той – това са хубави свежи цветя. Закичете се с тях в името на Джовани Гасконтти.

– Благодаря, синьор – отвърна Беатриче със звучния си глас, леещ се като музика, а изказът на лицето ѝ бе @полудетскиполуженствен. – Приемам подаръка ви и на драго сърце бих се отблагодарила с това разкошно пурпурно цвете, но ако ви го подхвърля, няма да можете да го уловите. Така че синьор Гасконтти трябва да приеме само благодарностите ми.

Тя повдигна букета от земята, след което, сякаш вътрешно засрамена, че бе нарушила моминската си съдържаност, защото отвърна на поздрав на непознат, бързо прекоси градината в посока към домасиНо

колкото и кратък да бе този миг, на Джовани му се стори, че когато се скриваше под изваяния свод, красивият букет беше вече започнал да увяхва в ръцете ѝ. Това бе случайно хрумване, защото нямаше никаква вероятност да види от такова разстояние дали някое цвете е увяхнало или не.

Много дни след случилото се младежът отбягваше прозореца към градината на Рапачини, като че нещо грозно и чудовищно щеше да поразии погледа му, ако се излъжеше да погледне. Съзнаваше, че до известна степен се е изложил на въздействието на непонятна сила като бе влязъл в разговор с Беатриче. Най-благоразумно беше, ако сърцето му наистина е застрашено, веднага да напусне квартирата си и самия град Падуа. Друга възможност бе, доколкото може, да свикне с понятния образ на Беатриче през деня, като по този начин постепенно и категорично я включи в сферата на обикновените преживявания. Най-неблагоприятното беше да отбягва да я види и така да остава тъй близо до тази необикновена девойка, че съседството и възможността дори за разговор с нея да подхранват и правят реални фантастичните представи, които въображението му непрекъснато разпалено създаваше. Гасконтини не беше дълбок по природа – или поне дълбочината на характера му досега не бе поставяна на изпитание. Но той имаше живо въображение и пламенен южняшки темперамент, който трескаво се разпалваше с всеки изминат миг. Не бе сигурно дали Беатриче притежава тези ужасни качества – смъртоносен дъх, родственост с красивите и опасни цветя, както бе проличало от видяното, но във всеки случай в неговия организъм тя бе вляла страшна неуловима отрова. Не беше любов, въпреки че пищната ѝ красота го подлудяваше. Нито пък ужас, макар да си представяше, че душата ѝ е също така наситена с гибелно излъчване както и фигурата ѝ. Това бе обща рожба на любовта и ужаса, приличаща и на двамата си родители – пламтяща като първия и разтреперана като втория. Джовани не знаеше от какво да се страхува, а още по-малко знаеше на какво да се надява. Въпреки това надеждата и страхът непрекъснато се бореа в душата му като ту се побеждаваха взаимно, ту отново подновяваха враждата помежду си. Благословени да са всички неусложнени чувства, независимо хубави или лоши. Ужасното смесване на противоположни усещания подлага човек на огъня в ада. Понякога той се опитваше да облекчи треската на духа си с бърза разходка из улиците на Падуа или извън пределите ѝ – крачките му съответстваха на туптенето на мозъка, така че вървежът му неусетно преминаваше в тръс. Един ден някой го спря. За ръката го хвана представителен човек – той се бе извърнал след

младежа, когато го позна, и доста се задъха, докато го настигне.

– Синьор Джовани! Почакайте, мой млади приятелю! – извика той. – Забравихте ли ме? Би било напълно допустимо, ако съм променен като вас.

Това бе Балиони, когото Джовани бе отбягвал от първата им среща досега, защото се страхуваше, че със своята проникателност професорът веднага ще прозре тайната му. Като се опитваше да се съвземе, той се взря безумно наоколо с вглъбения в себе си поглед и заговори като насън:

– Да! Аз съм Джовани Гасконти. Вие сте професор Пиетро Балиони. Пуснете ме да мина.

– Не веднага, синьор Джовани Гасконти – отвърна професорът като се усмихваше, но в същото време оглеждаше младежа съсредоточено. – Е, какво? Нима не съм израснал редом с баща ви? И трябва ли синът му да ме отминава като непознат по тези старинни улици на Падуа? Почакайте, синьор Джовани, защото трябва да разменим няколко думи преди да се разделим.

– По-скоро тогава, уважаеми професоре, по-скоро! – рече Джовани с трескава нетърпеливост. – Не вижда ли ваша милост, че бързам?

Докато казваше това, по улицата се появи мъж, облечен в черно. Той ходеше бавно и приведено като човек с недобро здраве. Лицето му имаше жълт и нездрав цвят, но излъчваше такъв силен и действен интелект, че един наблюдател лесно би пренебрегнал физическите подробности и би забелязал само чудесния израз на енергия. Като минаваше, човекът размени студен, съдържан поздрав с Балиони, но спря погледа си на Джовани с такава съсредоточеност, че на лицето му се изписаха всичките качества, достойни за внимание. И все пак погледът му изразяваше странно спокойствие, като че той проявяваше не човешки, а изследователски интерес към младежа.

– Това е доктор Рапачини – прошепна професорът, когато непознатият отмина. – Виждал ли е някога лицето ви преди?

– Не, доколкото знам – отвърна Джовани, стреснат от името.

– Виждал ви е! Трябва да ви е виждал! – възкликна бързо Балиони. – По една или друга причина този човек на науката ви изучава. Познавам този поглед у него! Това е същият студен поглед, озаряващ лицето му, когато се навежда над птица, за да проведе някакъв експеримент. Поглед, проникателен като самата Природа, но без нейната топлина и любов. Синьор Джовани, обзалагам живота си, че вие сте един от обектите на неговите експерименти.

– Защо ми се подигравате? – извика яростно Джовани. Това, синьор професоре би било много неудачен експеримент.

– Спокойно, спокойно! – извика невъзмутимо професорът. – Казвам ви, бедни мой Джовани, че Рапачини проявява научен интерес към вас. Попаднали сте в ужасни ръце! А синьора Беатриче – каква роля играе тя в тази мистерия?

Но Джовани, за когото упорството на Балеони бе непоносимо, се измъкна и изчезна преди професорът да успее отново да го сграбчи за ръката. Балиони погледна след младия човек замислено и поклати глава.

– Това няма да го бъде – каза си той. – Младежът е син на мой стар приятел и няма да му се случи беда, от която чудотворните средства на медицината могат да го предпазят. Освен това, нетърпимо нахално е от страна на Рапачини така да ми измъкне момчето от ръцете, както се казва, и да го използва за пъклените си експерименти. И тази негова дъщеря! Трябва всичко да се проучи! Навярно, премъдри Рапачини, мога да ти попреча там, където най-малко очакваш.

Междувременно Джовани бе минал по един околен път и най-накрая се озова пред вратата на квартирата си. Едва прекрачил прага, той видя старата Лизабета, която се хилеше насреща му и очевидно искаше да привлече вниманието му. Напразно обаче, тъй като избликът на чувствата му мигновено бе преминал в студено и тъпо усещане за празнота. Той се обърна и спря погледа си на сбръчканото лице, изкривено в усмивка, но като че не го видя. Затова старата жена докосна наметалото му.

– Синьор! Синьор! – прошепна тя, все още с широка усмивка на лице, поради което то донякъде напомняше за гротескова дървена маска, потъмняла от вековете. – Слушайте, синьор! Към градината има таен вход.

– Какво говорите? – възкликна Джовани и така бързо се извърна, сякаш трескав живот бе вдъхнат на някакъв неодушевен предмет. – Таен вход за градината на Рапачини!

– Тихо, тихо! Не тъй високо! – прошепна Лизабета и запуши устата му с ръка. – Да, за градината на уважаемия доктор, където можете да видите всичките му прекрасни растения. Много младежи от Падуа биха заплатили пребогато, за да се озоват сред цветята там.

Джовани й пхна една жълтица в ръката.

– Заведете ме там – каза той.

В главата му се мерна догадка, навярно породена от разговора с Балиони, че тази намеса на старата Лизабета сигурно е свързана с

машинациите, неизвестно от какъв характер, в които според предположенията на професора доктор Рапачини искал да го въвлече. Но подобно подозрение, макар и да разтревожи Джовани, не бе в състояние да го възпре. В мига, когато разбра, че му се отдава възможност да се приближи до Беатриче, той почувствува, че е абсолютно необходимо за съществуването му да го стори. Нямаше значение дали тя е ангел или дявол – безвъзвратно бе попаднал в магнитното ѝ поле и трябваше да се подчини на закона, тласкащ го напред, в стесняващи се кръгообразни движения, към една развързка, която не се и опитваше да отгатне. И все пак, странно, но го обзе внезапно съмнение дали този силен интерес у него не бе измамен и дали наистина бе толкова голям и искрен по характер, че да оправдава влизането му в рискована ситуация; дали това не бяха само фантазии на млад човек, които много слабо или почти никак не докосваха сърцето му.

Той се спря, поколеба се, почти се извърна, но отново тръгна напред. Съсухрената му водачка го преведе през няколко тъмни коридора и най-накрая отвори врата, която откри гледката и шепота на шумолящи листа с проблясващи слънчеви лъчи сред тях. Джовани пристъпи напред и като се промъкна през гъстия храст, виещ мустачки около тайния вход, се изправи под собствения си прозорец в откритото пространство на градината на Рапачини.

Колко често се случва така – невъзможното е станало възможно, мъглявата материя на сънищата се е превърнала в осезаема действителност, а ние изпитваме спокойствие, дори трезво самообладание в положение, при което сме очаквали да изпаднем в пристъп на радост или мъка. Съдбата се забавлява да постъпва така с нас. Страстта сама ще си избере подходящ миг внезапно да нахлуе и да се застои дълго, когато съответното стечение на обстоятелствата сякаш призовава появата ѝ. Същото се случи сега и с Джовани. Дни наред неосъществимата мечта за среща с Беатриче караше кръвта му трескаво да закипява и той си представяше как стои в същата тази градина, изправен пред девойката лице в лице, огрян от екзотичната светлина на красотата ѝ, поглъщащ от очите ѝ тайната, станала според него загадка за собственото му съществуване. Но сега той бе обхванат от странна и необяснима невъзмутимост. Огледа бързо градината да види дали Беатриче или баща ѝ ги няма наоколо и като разбра, че е сам, започна критично да разглежда растенията.

Всички цветя до едно го разочароваха – пищността им изглеждаше натрапваща се, ярка, дори неестествена. Почти нямаше храст, от който пътник, отклонил се сам в гората, не би се стреснал като го види – диво

избуял, наподобяващ призрачно лице, надзъртащо от шубрака. Няколко други също биха уплашили чувствителния човек с необичайната си външност, издаваща смесване или, така да се каже, прелюбодееяние между различни растителни видове, така че новите сортове вече не бяха божие творение, а чудовищни рожби на болно човешко въображение, излъчващи единствено злостна подигравка с красотата. Те навярно бяха резултат от експеримент, някъде постигнал съчетаването на поотделно прекрасни растения в нова кръстоска, добила съмнителния и зловещ облик, характерен за растителността в цялата градина. Накратко казано, Джовани разпозна само две-три растения в градината и то такива, за които добре знаеше, че са отровни. Погълнат от разглеждането, той долови шумоленето на копринена дреха и като се обърна, видя, че изпод изваяния свод излиза Беатриче.

Джовани не се бе и замислял за поведението си – дали да се извини за своето вмъкване в градината или да се държи, като че се бе озовал там, ако не по настояването на доктор Рапачини и дъщеря му, то поне с тяхно знание.

Но реакцията на Беатриче го успокои, макар че не разсея съмненията относно лицето, оказало му съдействие да бъде допуснат тук. Тя леко се спусна по пътеката и го доближи близо до порутения фонтан. На лицето ѝ бе изписано учудване, примесено с чистосърдечен и трогателен израз на удоволствие.

– Вие разбирате от цветя, синьор – каза Беатриче с усмивка, като намекваше за букета, който ѝ бе хвърлил от прозореца. – Затова не се учудвам, че видът на рядката колекция на баща ми ви е привлякъл да я погледнете отблизо. Ако той беше тук, би могъл да ви разкаже много любопитни и интересни факти за природата и привичките на храстите, защото е прекарал целия си живот в подобни изследвания и тази градина е неговият свят.

– И вие самата, госпожице – отвърна Джовани – ако е истина това, което се говори, също отлично сте запозната със свойствата на тези пищни цветя и силни аромати. Ако благоволите да ме напътствувате, аз ще бъда по-усърден ученик, отколкото ако ме обучава самият Рапачини.

– Такива ли неверни слухове се носят? – попита Беатриче и приятният ѝ смях се разля като музика. – Нима хората говорят, че аз съм веща в науката на баща ми за растенията? Що за подигравка? Не е вярно! Макар че съм израснала сред тези цветя, не разпознавам нищо друго, освен багрите и аромата им. А понякога си мисля, че на драго сърце бих се лишила и от това умение. Тук има много цветя и някои от най-красивите

сред тях ме плашат и разстройват, като ги видя. Но, умолявам ви, синьор, не вярвайте на тези слухове за познанията ми. Не вярвайте на нищо друго освен на това, което виждате със собствените си очи.

– Трябва ли наистина да вярвам на това, което съм видял със собствените си очи? – запита Джовани многозначително, като при мисълта за някои предишни неща изтръпна. – Не, синьора. Изисквате много малко от мен. Заповядайте ми Да вярвам само на това, което изричат устните ви.

Беатриче като че го разбра. Бузите ѝ пламнаха, но тя погледна Джовани право в очите и с достолепието на кралица издържа погледа му, изрязващ съмнение и безпокойство.

– Така ви и заповядвам, синьор – отвърна тя. – Забравете това, което сте мислили за мен. То може да изглежда вярно за окото, но е измамно по същество. Докато словата, изречени от Беатриче Рапачини са искрени и идват от сърцето ѝ. На тях можете да вярвате.

Тя цялата пламтеше и като че съзнанието на Джовани се озаряваше от светлината на самата истина. Но докато говореше, около нея се разнасяха благоухания, силни и прекрасни, макар и нетрайни, които обаче младият човек поради неясни съмнения не смееше да вдъхне дълбоко в дробовете си. Това навярно бе ароматът на цветята. Нима би могло да бъде дъхът на Беатриче, изпълващ със странно ухание думите ѝ, защото те извираха от дълбините на сърцето ѝ? За миг Джовани усети премаляване, но то бързо отмина като лека сянка. В очите на красивата девойка той като че видя разтворената ѝ душа и забрави за съмнението и страха си.

Леката напрегнатост в държането на Беатриче изчезна. Тя се развесели и изглежда от разговора си с младежа изпитваше истинско удоволствие, доста подобно на това, което би изпитало момиче на самотен остров, разговаряйки с пътешественик от цивилизования свят. Очевидно житейският ѝ опит се ограничаваше в сферата на градината. Тя ту приказваше за обикновени неща като слънцето и облаците, ту задаваше въпроси за града или далечния дом на Джовани, д за приятелите му, майка му и сестрите му – въпроси, които говореха за уединен живот и такава неосведоменост относно хорския бит и нрави, че Джовани ѝ отвърщаше като на дете. Душата ѝ се изливаше пред него като бистър ручей, съзрял слънцето за първи път, удивен от отражението на земята и слънцето в собствените си води. Последваха и задълбочени мисли, сияйни като скъпоценни камъни чудновати идеи, сякаш диаманти и рубини проблясваха сред мехурчетата на фонтана. От време на време в

съзнанието на младежа просветваше чувство на удивление, че върви редом със съществуващото, което така бе разпалило въображението му, пред което се бе прекланял с ужас и в което бе видял с очите си прояви на страхотни качества – че той разговаря с Беатриче като с брат и я намира така естествена и женствена. Но тези мисли бяха моментни. Въздействието на характера ѝ беше твърде непосредствено и той се отпусна веднага.

Те се разхождаха из градината в непринуден разговор и накрая, след много завой из алеите, достигнаха до порутения фонтан, където растеше прекрасният храст със скъпоценните пламтящи цветове. От него се разнасяше благоухание – същото като това, което Джовани бе доловил в дъха ѝ, но несравнимо по-силно. Той забеляза как тя притисна ръка до гърдите си, когато погледът ѝ спря на храста, като че сърцето ѝ внезапно заби болезнено.

– За първи път в живота си – прошепна тя на храста – забравих за теб.

– Спомням си, синьора – каза Джовани – че обещахте да ми се отблагодарите с един от тези живи брилянти за букета, който аз, дръзък от щастие, хвърлях в краката ви. Разрешете ми сега да си откъсна за спомен от срещата ни.

Той пристъпи към храста с протегнатата ръка, но Беатриче се стрелна напред с вик, който прониза сърцето му като нож. Тя сграбчи ръката му и я дръпна назад с цялата сила на крехката си фигура. С всяка своя клетка Джовани усети трепет от докосването ѝ.

– Не го пипайте! – извика тя с отчаян глас. – За нищо на света! Гибелно е!

След това, извърнала лице, тя избяга от него и изчезна под изваяния свод. Като я проследи с поглед, Джовани забеляза в сянката на входа слабата фигура и бледото интелигентно лице на доктор Рапачини, който наблюдаваше сцената кой знае от кога.

Веднага щом Джовани се уедини в стаята си, в пламналата му глава се върна образът на Беатриче, все тъй забулен с вълшебство, нараснало от първия миг, в който я съзря, но сега вече образът ѝ бе облъхнат и от нежната топлина на моминството. Тя беше жив човек, бе надарена от природата с всички хубави женски качества. Несъмнено притежаваше способността да се издигне до висотата и себеотрицанието на любовта. Проявите, досега приемани от него за доказателство на ужасяваща странност във физиката и характера ѝ, бяха забравени или пък тънката магия на любовта им придаде очарование, което като златисто сияние

правеше Беатриче още по-привлекателна поради това, че бе така необикновена. Грозните неща сега изглеждаха красиви. Или ако такава промяна е невъзможна, то тогава грозното навярно изчезна и потъна сред неоформените полуосъзнати представи, обикновено напластени в периферните ни клетки, отдалечени от ясното съзнание. Той не мигна цяла нощ и заспа чак когато зората почна да буди задрямалите цветя в градината на Рапачини, където безспорно сънищата му го бяха отвели. Настъпи часът на изгрева и когато лъчите на слънцето докоснаха клепките на младия човек, той се събуди с усещане за болка. След като напълно се разсъни, почувствува силно парене и сърбеж в дясната си ръка, стисната от Беатриче в мига, когато той се канеше да откъсне един от цветовете, прилични на скъпоценни камъни. Отгоре върху ръката му имаше яркочервен белег като следи от четири пръстчета, а на китката – от мъничък палец.

Ох, колко упорито любовта – или дори коварното подобие на любов, което разцъфтява във въображението, но не пуска дълбоки корени в сърцето – колко упорито то съхранява вярата си до мига, в който е обречено да умре. Джовани превърза ръката си с кърпа и се зачуди каква ли лоша твар го е ухапала, но скоро, потънал в копнежи по Беатриче, забрави болката си.

След тази първа среща втората бе неизбежна в хода на това, което наричаме съдба. Последва трета, четвърта, а след това вече срещите с Беатриче в градината не представляваха за Джовани събитие във всекидневието му, а един свят, в който би могло да се каже, че той единствено съществуваше, тъй като цялото му останало време преминаваше в очакване да дойде часът на екстаза или в спомен за него. Не беше различно и с дъщерята на Рапачини. Тя очакваше появата на младежа и се втурваше към него с такова безгранично доверие, като че се познаваха от деца и продължаваха да бъдат приятели. Ако поради непредвидена случайност той не успяваше да дойде в уречения час, тя заставаше под прозореца му и красивият ѝ мелодичен глас достигаше до него в стаята, като кълтеше и отекваше в сърцето му: „Джовани! Джовани! Защо се бавиш? Слез долу!“

И той бързо слизаше долу в райската градина с отровните цветя.

Но въпреки цялата сърдечна непосредственост, в отношението на Беатриче имаше известна сдържаност, толкова силна и неизменна, че на него дори и през ум не му минаваше да я наруши. По всички външни белези двамата се обичаха – те сезираха в очите си с поглед, който разкриваше свещената тайна и я предаваше от дълбините на едната душа

на другата като нещо твърде свято, за да бъде изречено. Те дори се бяха обяснили в любов в миговете, когато обичта им бликаше неудържимо и сърцата им се изливаха в слова подобно лумнали пламъци на дълго спотайван огън. И все пак не бе имало сливане на устните, хващане за ръцете, нито каквато и да е милувка, изисквана и ценена от любовта. Той никога не се бе докосвал до блестящите ѝ къдрици. Никога роклята ѝ – толкова подчертана бе физическата преграда помежду им – не се бе допирала до него, развяна от вятъра. В редките случаи, когато Джовани като че бе изкушен да прекрачи границата, Беатриче така се натъжаваше, ставаше толкова строга и придобиваше такъв вид на безутешно отчуждение, предизвикващо тръпки на страх, че не беше необходимо да му казва нещо, за да го възпре. В такива моменти той се стряскаше от ужасните подозрения, които изпълзяваха като чудовища от дълбините на сърцето му и се вторачваха в него. Любовта му се разсейваше като утринна мъгла и само съмненията му бяха осезаеми. Но когато лицето на Беатриче отново греиваше след моментно помръкване, тя веднага се превръщаше от загадъчното непонятно същество, което той бе наблюдавал с боязън и ужас, в красивата естествена девойка, пределно ясна на душата му.

Бе изминало доста време от последната му среща с Балиони. Една сутрин обаче той бе неприятно изненадан от посещението на професора, за когото не се бе и сетил седмици наред и с готовност би го изхвърлил от съзнанието си и за по-дълго. От много време, напълно отдаден на обзелото го вълнение, той не бе в състояние да търпи никакви чужди хора, ако те не проявяваха дълбоко разбиране на сегашното му състояние. А от професор Балеони не можеше и да се очаква подобно разбиране. Няколко минути гостът непринудено бърби за клюките из града и университетата, а след това смени темата.

– Напоследък чета стар класик – каза той – и попаднах на разказ, който странно ме заинтригува. Навярно го помните. В него се разказва за един индийски принц, който изпратил красива жена като подарък на Александър Велики. Тя била прелестна като зората и великолепна като залеза, но това, което особено я отличавало, било тежкото ухание на дъха ѝ – по-тежко от аромата на цяла градина с персийски рози. Александър, както може и да се очаква от млад завоевател, още от пръв поглед се влюбил в прекрасната чуждоземка, ала мъдър доктор, присъстващ случайно, разкрил ужасна тайна за нея.

– И каква била тя? – попита Джовани като сведе очи, за да отбегне погледа на професора.

– Че тази прелестна жена – продължи Балиони, като наблюдаваше на думите – била хранена с отрови от мига на раждането си, докато те така проникнали в целия ѝ организъм, че самата жена се превърнала в най-смъртоносната съществуваща отрова. Отровата станала естествената среда за живота ѝ, С тежкото ухание на дъха си жената поразявала въздуха около себе си. Любовта ѝ била отровна, прегръдката ѝ – смъртоносна. Не мислите ли, че разказът е чудесен?

– Детски приказки – отвърна Джовани като нервно се раздвижи на стола. – Чудя се как ваша милост намира време да четете такива глупости при сериозните си занимания.

– Впрочем – каза професорът, като се огледа неспокойно наоколо – какъв е този странен аромат в жилището ви? Лек и сладък е, но все пак в края на краищата никак не е приятен. Ако трябва дълго да го вдишвам, струва ми се, че ще се разболея. Прилича на аромата на цветете, а не виждам Цветя в стаята ви.

– Няма такива – отвърна Джовани, пребледнял от думите на професора, – а ароматът, за който говорите, съществува само във въображението ви. Миризмите – комбинация от сетивното с духовното, могат да ни заблуждават по този начин. Споменът за даден парфюм, самата мисъл за него, лесно могат да накарат да си го представим наяве.

– Да, но моето въображение не е болно, за да ми погажда често такива номера – каза Балиони – и ако си представя изобщо някаква миризма, то тя ще е на някакво противно лекарство, от което твърде вероятно са просмукани пръстите ми. Както чувам, нашият приятел Рапачини придава на лекарствата си миризми, по-хубави от парфюмите на Арабия. Несъмнено красивата образована синьора Беатриче също дава на пациентите си лекарства, ухайни като момински дъх. Но тежко на този, който ги изпие!

Лицето на Джовани издаваше много противоречиви чувства. Тонът, с който професорът спомена за невинната прелестна дъщеря на Рапачини причини мъка в душата му. И все пак намеците, представящи характера ѝ в различна светлина от тази, в която той я виждаше, мигновено-изостриха хиляди неясни подозрения изпречили се сега пред него като злоради зли духове. Но той упорито се опитваше да ги прогони и да отвърне на Балиони с пълно доверие, подобавашо на истински влюбен.

– Синьор професоре – каза той – вие сте били приятел на баща ми. Навярно смятате за свое задължение да се държите приятелски и към неговия син. На драго сърце бих изпитвал към вас само почит и уважение. Но ви умолявам да забележите, синьор, че има едно нещо, за което

не трябва да говорим. Вие не познавате синьора Беатриче. Следователно не можете да осъзнаете колко несправедливи неща, бих казал дори хули, отпратяте по неин адрес с всяка лекомислено изречена лоша дума.

– Джовани. бедни мой Джовани – отвърна професорът със съдържано самочувствие. – Познавам това нещастно момиче много по-добре, отколкото вие. Ще научите истината за отровителя Рапачини и за отровната му дъщеря – да, толкова отровна, колкото и красива. Слушайте! Защото даже и да вдигнете ръка срещу белите ми коси, няма да ме накарате да замълча. В лицето на прелестната Беатриче посредством голямата, но смъртоносна наука на Рапачини, старата приказка за жената от Индия се е превърнала в действителност.

Джовани застана и закри лице.

– На баща й – продължи Балиони – не му е попречило бащиното чувство, за да пожертвува детето си по този ужасен начин заради болезнената си страст към науката. Защото, трябва да му се признае, той е толкова отдаден на науката че би подложил на експерименти и собствения си сърдечен орган. Каква тогава би могла да бъде вашата съдба? Несъмнено вие сте избран като обект за нов експеримент, който навярно ще приключи със смърт. Ръководен от девиза си, че науката изисква жертви, той няма да се спре пред нищо.

„Това е сън“ – промълви Джовани на себе си. „Разбира се, че е сън.“

– Обаче – продължи професорът – вие, синът на моя приятел, не трябва да се отчайвате. Не е още съвсем късно за помощ. Може би дори ще успеем да възвърнем тази нещастна девойка към човешката й природа, от която баща й я е отклонил в своята лудост. Вижте тази малка сребърна вазичка. Изработена е собственоръчно от известния Бенвенуто Челини и има всички качества да бъде любовен подарък на най-красивата жена в Италия. А това, което съдържа, е безценно. Една малка глътчица от тази противоотрова би неутрализирала и най-силните отрови на Борджиите. Не се съмнявам, че ще има същия ефект и спрямо отровите на Рапачини. Подарете вазичката със скъпоценната течност на вашата Беатриче и чакайте резултата с надежда.

Балиони сложи малък, изящно изработен съд на масата и си отиде, като остави казаното от него да окаже своето въздействие върху съзнаването на младежа.

„Ще осуетим плановете на Рапачини“ – си мислеше той, като се усмихваше вътрешно, докато слизаше по стълбите, – „но трябва да признаем истината за него – той е забележителен човек, забележителен

човек наистина, обаче е отвратителен шарлатанин в лекарската си практика и поради това тези, които уважават добрите стари принципи в професията на лекаря, не могат да го търпят.“

Както вече бе споменато, по време на цялото му познанство с Беатриче, Джовани понякога се измъчваше от догадки относно характера ѝ. Но той напълно я бе възприел като естествено, непринудено, отзивчиво и безхитросно същество и образът, представен сега от професор Балиони, изглеждаше странен и неправдоподобен, като че самият Джовани никога не бе имал подобни първоначални впечатления. Вярно е; че бе запазил неприятни спомени от първото зърване на момичето. Той не можеше напълно да забрави букета, изсърнал в ръката ѝ, нито пък насекомото, тупнало както си летеше из въздуха без всякаква друга видима причина освен благоуханието на дъха ѝ. Тези случаи обаче, смекчени от чистото сияние на характера ѝ, губеха силата си на очевидни факти и се възприемаха като измамни халюцинации, независимо по какъв начин сетивата им бяха придали реална форма. Защото има нещо по-истинско и действително от това, което виждаме с очи или докосваме с ръка. Като се основаваше именно на подобно по-силно доказателство, Джовани бе изградил доверието си към Беатриче, макар че го бе сторил по-скоро под силния напор на възвишените ѝ качества, отколкото поради някаква голяма и благородна вяра у себе си. Но сега душата му не можеше да бъде така извисена, както в началото на силната му страст. Той се сгромоляса, изпълзя сред дребнави съмнения и с това оскверни чистата непорочност на образа на Беатриче. Не че се отказа от нея, но прояви съмнение. Реши се да направи сериозна проверка, за да се убеди веднъж-завинаги дали наистина съществуват във физиката ѝ тези ужасни качества, @накои го не можеше да не съответствува и чудовищна психика. Поради голямото разстояние очите му може би са се заблудили относно гущера, насекомото и цветята. Но ако можеше да види съвсем отблизо как свеж росен букет внезапно увяхва в ръката на Беатриче, нямаше да има място за повече колебание. С тази мисъл той изтича до цветарския магазин и купи букет, по който все още блестяха като бисери утринни капчици роса.

Бе настъпил обичайният час за ежедневната му среща с Беатриче. Преди да слезе в градината Джовани не пропусна да огледа фигурата си в огледалото – суетност, нормална за красив млад човек, но това, че тя се проявяваше в такъв тревожен и трескав момент, говореше за известна повърхностност на чувствата и неискреност в характера. Той обаче се огледа и си помисли, че чертите му никога преди не са били така

одоухотворени, очите му – толкова живи, а бузите му – пламнали от наситения с емоции живот.

– Поне – помисли си той – отровата ѝ не е проникнала още в моя организъм. Аз не съм цвеле, за да увяхна в ръцете ѝ.

При тази мисъл той погледна букета, който не бе изпуснал от ръка. Побиха го тръпки на неописуем ужас по цялото тяло. когато забележа, че росните цветя бяха почнали да клюмат – имаха вид като че са били свежи и прекрасни предния ден. Джовани пребледня като платно, застава неподвижно пред огледалото и се вгледа в собственото си отражение там сякаш виждаше подобие на страшилище. Той си припомни забележката на Балиони за аромата, уж изпълващ стаята. Навярно е от отровния ѝ дъх! След това погреепа от ужас – ужас от себе си. След като излезе от вцепенението, започна да наблюдава с любопитни очи един паяк, който усърдно провесваше паяжината си от старинния корниз на жилището и непрекъснато сновеше из изкусната мрежа от линии – това бе един много енергичен и деен паяк. Джовани се наведе над насекомото и го обгърна с дълбокия си дъх. Паяжината затрептя от конвулсиите в тялото на малкия труженик. Джовани отново го обгърна с дъха си, сега по-дълбок и продължителен и наситен с отровното чувство в сърцето му. Той не знаеше дали го прави от злоба или просто от отчаяние. Крайниците на паяка потръпнаха и той се отпусна мъртъв на прозореца.

„Проклет бъди! Проклет!“ – измърмори Джовани, като имаше пред вид себе си. – „Толкова ли отровен си станал, че това смъртоносно насекомо умира от дъха ти?“

В същия миг топъл звучен глас долетя от градината.

– Джовани! Джовани! Закъсняваш! Защо се бавиш? Слез!

„Да!“ – отново измърмори Джовани. – „Тя е единственото същество, което моят дъх не може да убие! А добре би било да можеше!“

Той се втурна надолу и след миг се изправи пред грейналите влюбени очи на Беатриче. Само минута преди това гневът и отчаянието му бяха толкова големи, че не желаше нищо друго така силно, както да я умъртви с поглед. Но присъствието ѝ му оказа въздействие, твърде осезателно, за да се отърси от него – спомни си за нежната, благотворна сила на женската ѝ природа, така често предизвикваща у него благоговейно смирение. Спомни си за святите, страстни изблици на сърцето ѝ, когато чистият фонтан извираше от дълбините и се изливаше в своята прозрачност пред душата му. Ако Джовани умееше да цени тези спомени, те биха го убедили, че цялата грозна загадка с само обикновена измама и че каквито и облаци от зло да са се струпали около нея,

истинската Беатриче е небесен ангел. Макар и да не бе способен на подобна възвишена вяра, все пак присъствието ѝ не беше загубило магическата си сила. Яростта на Джовани премина в мрачна апатия. С бързото си интуитивно усещане Беатриче моментално почувствува, че между тях е зейнала черна пропаст, която нито той, нито тя могат да преодолеят. Те повървяха заедно, тъжни, без да разговарят и така стигнаха до мраморния фонтан и до басейна, където растеше храстът с цветове като скъпоценни камъни. Джовани се стресна от жадната наслада – направо ненаситна – с която, забеляза, тя вдишваше аромата на цветята.

– Беатриче – попита той внезапно – откъде е този храст?

– Баща ми го е създал – отговори тя просто.

– Създал го е! Създал го е! – отвърна Джовани – Какво искаш да кажеш, Беатриче?

– Той е човек, издъно запознат с тайните на природата – отвърна Беатриче – и в момента, в който съм се появила на белия свят, от земята поникнало това растение – рожба на науката и интелекта му, докато аз съм била земното му дете. Не го доближавай! – извика тя, когато забеляза с ужас, че Джовани пристъпва към храста. – То има свойства, които не си и сънувал. Но аз, мили Джовани, растях и разцъфвах с растението и ме хранеха с аромата му. То ми е като сестра и го обичам с човешка привързаност, защото, уви, не си ли забелязал, че съществува страшна орис.

Тук Джовани така мрачно се намръщи, че Беатриче спря и затрепера. Но вярата ѝ в нежните му чувства я окуражи и тя се изчерви, че за миг се бе усъмнила.

– Съществуваше страшна орис – продължи тя, – резултат на гибелната любов на баща ми към науката, която ме бе лишила от компанията на себеподобните ми. Ох, колко самотна бе твоята бедна Беатриче, скъпи Джовани, докато господ те изпрати.

– Тежка ли бе ориса? – попита Джовани като вторачи поглед в нея.

– Едва напоследък проумях колко тежка е била – отвърна тя нежно. – О, да, но сърцето ми е спяло и затова не е страдало.

Мрачната му навъсеност премина в ярост, като че светкавица изтреща от тъмен облак.

– Проклетата да си! – извика той със злобно презрение и гняв. – Щом се умори от самотата си, ти откъсна и мен от човешкия живот и ме примами в твоя свят на неописуем ужас.

– Джовани! – възкликна Беатриче и го погледна с големите си блестящи очи. Значението на думите му не бе стигнало до съзнанието ѝ – тя

бе направо като ударена от гръм.

– Да, отровна твар – повтори Джовани, извън себе си от възбуда. – Ти го направи! Ти ме поразил! Ти изпълни вените ми с отрова! Превърна ме в омразно, грозно, отвратително и смъртоносно създание като тебе – най-голямото и отвратително чудовище в света. Ако дъхът ни се окаже гибелен един за друг, както и за останалите, да слеем устни в целувка на неизразима омраза и да умрем.

– Какво ме сполетя? – прошепна Беатриче и тихо стенание се изтъргна от сърцето ѝ. – Света Дево, пощади клетото дете с разбито сърце!

– Ти ли? Нима ти се молиш? – извика Джовани със същото сатанинско презрение. – Самите молитви, които устните ти изричат, заразяват смъртоносно атмосферата. Да! Да! Хайде да се молим! Да идем в черква и да потопим пръстите си в светената вода отпред. Идващите след нас ще загинат като от чума. Да опишем кръстовете във въздуха! Те ще са като проклетия под формата на свещени символи.

– Джовани – каза Беатриче спокойно, защото мъката ѝ бе неизмерима. – Защо се причисляваш към мен с тези ужасни думи? Вярно е, че аз наистина съм това страшно същество, което описваш. Но ти, какво общо имаш ти, който само можеш да махнеш с ръка на нещастieto ми, да се смесиш с хората и да забравиш, че по земята някога е пълзяло чудовище като бедната Беатриче?

– Правиш се, че не знаеш ли? – попита Джовани като се намръщи. – Гледай! Придобих тази способност от невинната дъщеря на Рапачини.

Един рояк летни насекоми прелетя из въздуха, търсейки храната, която благоуханията на цветята в смъртоносната градина обещаваха. Те закръжиха около главата на Джовани, очевидно привлечени от него по същата причина, която ги бе примамила за миг около няколко храста. Той насочи дъха си към тях и се усмихна злорадо на Беатриче, когато поне двадесетина мушички паднаха мъртви на земята.

– Виждам! Виждам! – извика Беатриче. – Това е гибелната наука на баща ми. Не, не, Джовани. Не съм аз! Не бих го сторила! Мечтаех само да те обичам и да бъда с теб за кратко време, а после да те оставя да си идеш и да запазя само образа ти в сърцето си. Защото, Джовани, повярвай, макар че тялото ми е подхранвано с отрова, душата ми е създадена от бога и любовта за нея е насъщна храна. Но баща ми – той ни е свързал с тази страхотна участ. Да! Отритни ме, стъпчи ме, убий ме! О, какво е смъртта след думите, които изрече? Но не съм аз! Не бих го направила за нищо на света!

Джовани бе излял гнева си в своето словесно избухване. Сега го

облада спомен, печален, но нелишен от нежност, за душевната и странна връзка между него и Беатриче. Те стояха, така да се каже, напълно самотни и самотата им не би могла да изчезне и сред най-шумната тълпа. Не би ли трябвало тогава човешката пустиня край тях да гласне тази изолирана двойка по-силно един към друг? Ако те бяха жестоки помежду си, кой тогава би бил добър към тях? Освен това, помисли си Джовани, няма ли все пак някаква надежда той отново да стане обикновен човек и да отведе Беатриче, вече избавената Беатриче, за ръката? О, слаба, егоистична и недостойна душа, която допуска, че са възможни истински съюз и истинско щастие, след като една толкова гореща любов като тази на Беатриче бе тъй жестоко накърнена от унищожителните думи на Джовани. Не, не! Подобна надежда не можеше да съществува. С разбитото си сърце Беатриче трябваше да премине отвъд границите на Времето – трябваше да промие раните си в някой извор на рая и мъката ѝ да бъде заличена от светлината на безсмъртието – само тогава би била добре. Но Джовани не разбираше това.

– Скъпа Беатриче – каза той, като се доближи към нея, а тя се отдръпна както винаги, когато я доближаваше, но този път подтикът ѝ бе различен. – Скъпа Беатриче, съдбата ни не е още така безнадеждна. Гледай! Това е ефикасно лекарство, което според думите на един мъдър доктор е едва ли не чудотворно със своята целебност. В него влизат съставки, напълно противоположни на тези, с които ужасният ти баща стовари бедата върху главите ни. Това е екстракт от благотворни билки. Искаш ли да го изпием заедно и с това да се пречистим от злото?

– Дай ми го! – каза Беатриче и протегна ръка да поеме малкия сребърен съд, които Джовани извади от пазвата си. Като наблягаше специално на думите си, тя добави: – Аз ще пия, а ти изчакай резултата.

Тя допря противоотровата на Балеони до устните си и в същия миг изпод свода се появи фигурата на Рапачини, който тръгна бавно към мраморния фонтан. Като приближи, бледият учен сякаш отправи ликуващ поглед към красивите младежи, също както художникът, отдал живота си, за да сътвори картина или група статуи, накрая би изпитал удовлетворение от постижението си. Той поспря, от съзнанието за сила приведената му фигура се изправи. Простря ръце над тях като баща, произнасящ благословия към децата си. Но със същите тези ръце той бе влял отрова в кръвта и живота им. Джовани се разтрепери. Беатриче потръпна нервно и притисна ръка към сърцето си.

– Дъще моя – каза Рапачини ти вече не си самотна на този свят. Откъсни един от скъпоценните цветове на хроста – твоя сестра – и накарай

своя младоженец да го носи до сърцето си. Той вече няма да му навреди. Моята наука и разбирателството помежду ви оказаха такова въздействие върху организма му, че сега той се отделя от обикновените хора както и ти, дъще моя, рожба на успеха ми, моя гордост, се отделяш от простосмъртните жени. Вървете тогава по света тъй скъпи един за друг и страшни за всички останали.

– Татко мой – каза Беатриче с отпаднал глас и докато говореше, държеше ръка на сърцето си – защо докара такава злочеста орис на челото си?

– Злочеста ли? – възкликна Рапачини. – Какво искаш да кажеш, глупаво момиче? Нима смяташ, че е злочестие да си надарена с чудесни качества, на които врагът не може да противостои нито с власт, нито със сила? Злочестие ли е да можеш да сразяваш и най-могъщите с дъха си? Злочестие ли е да си толкова страшна, колкото и красива? Тогава би ли предпочела съдбата на една слаба жена, изложена на всички злини и неспособна да извърши ни една от тях?

– От все сърце исках да бъда обичана, а не да се страхуват от мен – прошепна Беатриче и се свлече на земята. – Но сега това няма значение. Аз отивам там, татко, където злото, което ти се опита да примесиш с кръвта ми, ще отлети като сън – като аромата на тези отровни цветя, които сред цветята в рая няма вече да заразяват дъха ми. Сбогом, Джовани! Словата ти, изпълнени с омраза, тежат като камък на сърцето ми. Но те също ще изчезнат, когато политна нагоре. О, нямаше ли още от самото начало в твоята душа повече отрова, отколкото в моята?

За Беатриче, чиято земна природа бе преустроена от уменията на Рапачини така коренно, както отровата бе означавала живот, така силната противоотрова означаваше смърт. И така, клетата жертва на човешката изобретателност, на изкривената психика и на фаталността, която обикновено идва като резултат от усилията на извратен ум, издъхна там, в краката на баща си и Джовани. Точно в този миг професор Пиетро Балиони надникна от прозореца и извика високо с тържествуваш глас, изпълнен с ужас, към учения, който стоеше като ударен от гръм.

– Рапачини! Рапачини! Това ли бе целта на експеримента ви?

КРАЙ

© Весела Кацарова, превод от английски

Nathaniel Hawthorne
Rappaccini's Daughter, 1844

Източник: <http://dubina.dir.bg>
Сканиране и обработка: Сергей Дубина, 15 юли 2003 г.
Книжното тяло е любезно предоставено от Галина Янакиева

Публикация:

Натаниъл Хоторн, ГОЛЯМОТО КАМЕННО ЛИЦЕ
РАЗКАЗИ

Преведе от английски ВЕСЕЛА КАЦАРОВА

Съставител НАТАЛИЯ КЛИСУРСКА

Художник КОСТАДИНКА МИЛАДИНОВА

Редактор ОГНЯНА ИВАНОВА

Художествен редактор ВЕНЕЛИН ВЪЛКАНОВ

Технически редактор ПЕТЪР БАЛАВЕСОВ

Коректор АЛБЕНА НИКОЛАЕВА

АМЕРИКАНСКА. ПЪРВО ИЗДАНИЕ. ИЗДАТЕЛСКИ НОМЕР 800. ДАДЕНА ЗА
НАБОР 10. I. 1983 г. ПОДПИСАНА ЗА ПЕЧАТ 12. II. 1983 г. ИЗЛЯЗЛА ОТ ПЕЧАТ
25. V. 1983 г. ФОРМАТ 1/16/60/90. ПЕЧАТНИ КОЛИ 17. ИЗДАТЕЛСКИ КОЛИ 17.
УСЛОВНО ИЗДАТЕЛСКИ КОЛИ 15.71.

ЦЕНА 1.34 лв.

ИЗДАТЕЛСТВО „ОТЕЧЕСТВО“, СОФИЯ „Г. ДИМИТРОВ“. КЛОН ЛОЗЕНЕЦ, БУЛ.
„Г. ТРАЙКОВ“ 2а

THE portable hawthorne
viking press, new york 1969
hawthornes short stories
vintange book's, new york 1946

Съдържание:

Предговор от Наталия Клисурска

Голямото каменно лице

Творецът на прекрасното

Дъщерята на Рапачини

Злочестината на господин Хъгинботъм

Егоизъм или змия в гърдите

Експериментът на доктор Хейдигър

Белегът

Беловласия покровител

Моят роднина майор Молино

Кроткото момче

Амбициозният гост

Мантията на лейди Елеанор

Големия гранат

Пророчески портрети

Сестрите-години

Итън Бранд

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2399>]